

VU Research Portal

De tijdigheid en vrijwilligheid van het terugtrekken

Jansen, R.H.; Cornelissen, D.J.G.J.

published in

Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht
2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Jansen, R. H., & Cornelissen, D. J. G. J. (2014). De tijdigheid en vrijwilligheid van het terugtrekken. *Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht*, 2014(6), 117-120. [27].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

De tijdigheid en vrijwilligheid van het terugtreden

TPWS 2014/27

Voor een geslaagd beroep op vrijwillige terugtred moet de verdachte zijn poging hebben afgebroken om redenen die aan zijn wil kunnen worden toegeschreven. Omdat bijzondere omstandigheden van het geval veelal bepalend zijn, kan de (feiten)rechtspraak houvast bieden bij de beoordeling van vrijwillige terugtred. Twee categorieën kunnen op grond van de rechtspraak worden onderscheiden: zaken waarin het terugtreden niet tijdig plaatsvond en zaken waarin de vrijwilligheid van het terugtreden in het geding was. In deze bijdrage volgt een overzicht van zaken uit beide categorieën, waarbij tevens aandacht wordt besteed aan relevante rechtsregels.

Inleiding

Niet alleen het voltooien van een strafbaar feit kan worden bestraft, maar ook het begaan van een poging daartoe en in sommige gevallen de voorbereiding ervan.² Treedt de verdachte evenwel vrijwillig terug van het onvolkomen delict, dan 'bestaat' de voorbereiding noch de poging, waarmee een geslaagd beroep op artikel 46b Sr tot ontslag van alle rechtsvervolgning leidt.³ Beperken wij ons tot de strafbare poging,⁴ dan worden als achterliggende redenen voor straffeloosheid wegens vrijwillig terugtreden doorgaans de (subjectieve) rechtvaardigheid en het maatschappelijke belang genoemd.⁵ Hoewel artikel 46b Sr voorschrijft dat het terugtreden het gevolg moet zijn van omstandigheden van de wil van de dader afhankelijk, volgt uit vaste rechtspraak van de Hoge Raad dat van buiten komende factoren die mede ertoe hebben geleid dat het misdrijf niet is voltooid, niet aan vrijwillige terugtred in de weg behoeven te staan.⁶ Een beroep op vrijwillige terugtred wordt aanvaard indien het aannemelijk is geworden.⁷

Verschillende casusposities die ten grondslag lagen aan recente zaken waarin de feitenrechter tot het oordeel kwam dat het beroep op vrijwillige terugtred moest worden ver-

worpen, laten zich indelen in grofweg twee categorieën.⁸ In de eerste categorie bestaat er kort gezegd geen ruimte (meer) om terug te treden; de beslissing van de verdachte om van het voltooien van het delict af te zien is *niet tijdig* genomen. Te denken valt aan de verdachte die het toneel verlaat nadat zijn poging is mislukt, of terugtreden door middel van een gedraging die naar aard en tijdstip niet geschikt is het intreden van het gevolg te beletten. In de tweede categorie kunnen de zaken worden ondergebracht waarin het schort aan de *vrijwilligheid* van het besluit van de verdachte. Klassiek is het voorbeeld van de dief die op de vlucht slaat na het horen van loeiende sirenes.⁹ Niet zozeer bezinning, maar door omstandigheden ontstane vrees voor ontdekking ligt in een dergelijk geval ten grondslag aan zijn besluit om niet verder te gaan met de uitvoering. Het kan verhelderend zijn het onderscheid tussen tijdigheid en vrijwilligheid in het oog te houden bij de beoordeling van een beroep op artikel 46b Sr. Indien de verdachte de uitvoering staakt op een ontijdig moment, is er immers geen ruimte (meer) voor de keuze tussen doorgaan of stoppen. Van vrijwilligheid kan dan geen sprake zijn.

Aangenomen wordt dat de 'maatstaf' uit artikel 46b Sr – niet-voltooiing ten gevolge van omstandigheden van de wil van de verdachte afhankelijk – weinig houvast biedt bij de beoordeling van een beroep op vrijwillige terugtred.¹⁰ In deze bijdrage beogen wij enige handvatten te bieden door een overzicht te geven van recente feitenrechtspraak, aan de hand van de twee genoemde categorieën. Wij besteden aandacht aan de feiten die ten grondslag hebben gelegen aan de rechterlijke oordelen en de daarbij aangedragen motiveringen. Ook wordt een inventarisatie gemaakt van de relevante rechtsregels die uit de rechtspraak van de Hoge Raad zijn af te leiden. Wij sluiten af met een conclusie, waarin kort aandacht wordt besteed aan mogelijk gevaar voor willekeurige oordelen.

1. Tijdigheid: de ruimte voor vrijwillige terugtred

De ruimte voor het vrijwillig terugtreden van een poging is beperkt: pas nadat het tot een begin van uitvoering is gekomen, komt artikel 46b Sr in beeld.¹¹ Indien het *delict* is voltooid, kan inkeer van de verdachte geen vrijwillige terugtred meer bewerkstelligen.¹² Ten aanzien van een *voltooid* poging – de verdachte heeft zijnerzijds alles gedaan, maar de gewenste gevolgen zijn nog niet ingetreden – heeft de Hoge Raad bij herhaling overwogen dat het optreden van de verdachte naar aard en tijdstip geschikt dient te zijn om het

1 Mr. R.H. Jansen is docent strafrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en mr. D.J.G.J. Cornelissen is juridisch medewerker bij Hoogendam advocaten te 's-Gravenhage.

2 Artikel 45 en 46 Sr.

3 Over het precieze karakter lijken de meningen verdeeld, zie J. de Hullu, *Materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2012, p. 407; C.M. Pelsers, art. 46b Sr, aant. 1 en 3 in: C.P.M. Cleiren/J.F. Nijboer (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2014.

4 De strafbare voorbereiding zal in het vervolg van deze bijdrage niet meer aan de orde worden gesteld.

5 Zie A.J. Machielse, art. 46b Sr, aant. 2 grondslag, in: Noyon/Langemeijer/Rommelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer (losbl.); De Hullu 2012, p. 411.

6 HR 19 december 2006, *NJ* 2007/29; HR 22 december 2009, *NJ* 2010/28; HR 14 oktober 2011, *NJ* 2011/506.

7 De Hullu 2012, p. 406.

8 Vgl. De Hullu 2012, p. 408; Noyon/Langemeijer/Rommelink, art. 46b Sr, aant. 3 en 4.

9 Th.J.B. Buiting, *Strafbare poging* (diss. Utrecht), Utrecht: Schotanus & Jens Utrecht NV 1965, p. 154.

10 De Hullu 2012, p. 410.

11 HR 19 december 2006, *NJ* 2007/29.

12 Denk aan de dief die een gestolen fiets terugbrengt, Hof 's-Gravenhage 2 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY1903.

intreden van het gevolg te beletten.¹³ Aangenomen wordt dat de verdachte zich bij het terugtreden van een voltooide poging moet bedienen van een *actus contrarius*, een handeling waarmee eerder veroorzaakt gevaar (grotendeels) wordt afgewend.¹⁴ Hoe waarschijnlijker het intreden van het gevolg is (geweest) op het moment dat de verdachte besluit terug te treden, des te minder ligt het in de rede om vrijwillige terugtred aan te nemen.¹⁵ Omdat de vraag of sprake is van een voltooide poging door de Hoge Raad afhankelijk wordt gesteld van de omstandigheden van het geval, geldt dat eveneens voor de ruimte die de verdachte heeft om vrijwillig terug te treden en de wijze waarop hij dat dient te doen.¹⁶

Naast de genoemde gevallen kan ook de *mislukte poging* worden genoemd, waarna voor de verdachte op grond van vaste rechtspraak geen ruimte meer bestaat voor vrijwillige terugtred.¹⁷ Zo kunnen verdachten die op heterdaad worden betrapt vlak voordat zij een overval plegen uiteraard niet meer vrijwillig terugtreden.¹⁸ Dat geldt eveneens voor de inbreker die niets aantreft in de door hem opengebroken auto¹⁹. Van 'echte' bezinning is in dergelijke gevallen geen sprake; de verdachte heeft in wezen gewoon pech. Deze mislukte pogingen worden gekenmerkt doordat de verdachte handelt volgens een plan en tot een begin van uitvoering komt, maar zonder dat het gewenste resultaat intreedt. Nadat een poging op een dergelijke wijze is mislukt, bestaat de keuze tussen doorgaan of stoppen eigenlijk niet meer, simpelweg omdat doorgaan niet langer mogelijk is.²⁰ Dat doorgaan niet meer mogelijk is, moet overigens niet al te letterlijk worden genomen. Er zijn immers situaties denkbaar waarin de verdachte wel degelijk verder kan, maar alleen als hij zijn aanvankelijke plan aanpast. Denk aan de situatie waarin de eerste moordpoging mislukt, waarna de dader zich herpakt en het nogmaals probeert met een ander wapen. De verdachte heeft dan weliswaar de keuze om te stoppen of (op een andere manier) door te gaan, maar die keuzemogelijkheid laat het mislukken van de aanvankelijke poging onverlet. Het stuklopen van het initiële plan wordt dan ook beschouwd als een van buiten komende omstandigheid die aan het slagen van een beroep op artikel 46b Sr in de weg staat.²¹ Het beroep op vrijwillige terugtred was volgens de Hoge Raad dan ook terecht verworpen in een

oudere zaak waarin de verdachte, nadat zijn poging het slachtoffer te electrocuteren was mislukt, had besloten geen vervolgpoging te ondernemen maar in plaats daarvan de stekker uit het stopcontact te trekken.²² Op dezelfde wijze maakte Hof 's-Hertogenbosch korte metten met het verweer van de raadsman dat de verdachte een beroep op vrijwillige terugtred toekwam omdat hij had afgezien van vervolghandelingen om zijn resultaat te bewerkstelligen, nadat zijn aanvankelijke plan niet tot het gewenste resultaat had geleid.²³

In de categorie mislukte pogingen treffen wij een tamelijk groot aantal overvallen aan, vaak tenlastegelegd als poging tot diefstal (met geweld) en/of afpersing.²⁴ Overvallers die (dreigen te) worden overmeesterd, kunnen niet meer vrijwillig terugtreden.²⁵ Ook als de deur niet wordt opgedaan bij een beoogde woningoverval, wordt dat aangemerkt als een van de wil van de verdachte onafhankelijke omstandigheid.²⁶ Daarnaast zijn er enkele zaken waarin een balliededewerk(st)er nauwelijks onder de indruk was van de dreigende instructies van de verdachte, waardoor zijn aanvankelijke plan mislukte en hij de winkel onverrichter zake moest verlaten.²⁷ Opvallend in de categorie van de mislukte pogingen zijn voorts de zaken waarin de poging tot het seksueel binnendringen was 'mislukt' vanwege de weerstand die het slachtoffer bood,²⁸ omdat het slachtoffer wegliep²⁹ of om andere redenen.³⁰ Het stranden van het aanvankelijke plan stond in die zaken het beroep op vrijwillige terugtred in de weg.

2. Vrijwilligheid: waarom treedt de verdachte terug?

Als gezegd, is volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad niet vereist dat het door de verdachte genomen besluit om zijn poging te staken louter tot stand is gekomen door inwendige factoren. Externe invloeden, zoals overreding en beïnvloeding door het slachtoffer of een derde, mogen bij de totstandkoming van dit besluit een rol hebben gespeeld, zolang het terugtreden maar niet door deze externe invloeden is gedictieerd.³¹ Het zwaartepunt van het terugtreden

13 HR 19 december 2006, *NJ* 2007/29; HR 13 maart 2007, *NJ* 2007/171.

14 HR 18 januari 2005, *NJ* 2005/164.

15 HR 3 maart 2009, *NJ* 2009/236, m.nt. Keijzer.

16 HR 19 december 2006, *NJ* 2007/29. Vgl. Rb. Noord-Nederland 26 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ2726; Rb. Zeeland-West-Brabant 24 juni 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:4249.

17 HR 24 juni 1969, *NJ* 1970/28; HR 10 april 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ9333.

18 Rb. 's-Hertogenbosch 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSHE:2010:BK8901.

19 Vgl. Rb. Roermond 29 juli 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BR3876; HR 15 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9233.

20 Vgl. A-G Kist die in zijn conclusie voor HR 24 juni 1969, *NJ* 1970/28 trefend verwoordt dat men niet nog eens kan afzien van hetgeen waarin men reeds is verhinderd. In de Duitse literatuur is overigens veel aandacht besteed aan de mislukte poging: het 'fehlgeschlagener Versuch'. Zie A.J.M. Machielse, 'Vrijwillig terugtreden in Nederland en Duitsland' in: A. Harteveld e.a. (red.), *Systeem in ontwikkeling* (Liber amicorum G. Knigge), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, p. 417-428.

21 In de Duitse dogmatiek wordt gesproken van een 'Tatplan': het aanvankelijke plan waarmee de verdachte hoopt het gewenste resultaat te bewerkstelligen. Zie hierover Machielse 2005, p. 423 e.v.

22 HR 19 april 1983, *NJ* 1983/573.

23 Hof 's-Hertogenbosch 25 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY1285.

24 Rb. Zwolle-Lelystad 17 juli 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX3613; Rb. Rotterdam 24 augustus 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX6446.

25 Rb. Arnhem 27 september 2011, ECLI:NL:RBARN:2011:BX3817; Rb. Breda 27 april 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BW4215.

26 Hof Amsterdam 31 mei 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW7096; Hof 's-Hertogenbosch 25 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY1285; Rb. 's-Gravenhage 28 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BZ0623.

27 HR 21 augustus 2007, *NJ* 2007/456; Rb. Oost-Nederland, 15 februari 2013, ECLI:NL:RBONE:2013:BZ1379. Zie ook Rb. Zutphen 12 maart 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BL7370; Rb. Dordrecht 9 juli 2009, ECLI:NL:RBDOR:2009:BJ2164.

28 Hof Amsterdam 6 juli 2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BJ3545; Rb. Roermond 1 juni 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BQ6881.

29 Rb. Zutphen 26 januari 2011, ECLI:NL:RBZUT:2011:BP2191.

30 Rb. Midden-Nederland 1 februari 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:BZ0209. Vgl. HR 15 december 1992, *NJ* 1993/333 m.nt. Knigge.

31 Zie Buiting 1965, p. 155. De Hullu spreekt in dit verband spreekt over een geforceerde wil (De Hullu 2012, p. 409).

behoort dan ook te liggen in het (eigen) wilsbesluit van de min of meer spontaan tot bezinning komende verdachte.³² In de handboeken wordt bij de beoordeling van de vrijwilligheid gewezen op het criterium van de Duitse auteur Frank, dat voorschrijft dat straffeloosheid enkel volgt indien de verdachte zegt: 'Ik wil niet verder, al kan ik het wel' en niet als hij zegt 'Ik kan niet verder, al zou ik dat wel willen.'³³ Ook in dit verband dient het niet verder kunnen niet al te absoluut te worden opgevat. Immers, de inbreker die loeiende politiesirenes in de nabijheid hoort, kan gewoon verdergaan. Vanuit 'vaktechnisch' oogpunt zou dat echter onverstandig zijn; het staken van de poging wordt dan ook geacht aan de verdachte te zijn opgelegd.³⁴ Is de verdachte daarentegen teruggetreden zonder dat sprake is van enige 'vaktechnische' belemmering, dan ligt honorering van het beroep artikel 46b Sr meer voor de hand.³⁵ In de lijn met het horen van politiesirenes is het horen van een alarmbel³⁶ alsook het ontvangen van een waarschuwing waarin melding wordt gemaakt van de naderende politie³⁷ door de feitenrechter als een van buiten komende omstandigheid aangemerkt. Deze omstandigheden hebben gemeen dat hierin een vrees voor ontdekking in de vorm van een *aanstaande betrapping op heterdaad* schuilgaat: de verdachte treedt terug teneinde te voorkomen dat hij betrapt wordt. Voorts kan aan de hand van de bestudeerde rechtspraak een tweede vorm van vrees voor ontdekking worden onderscheiden: de vrees voor (mogelijke) herkenning. Deze vrees ziet meer op de (vergemakkelijkte) opsporing en vervolging en vormt aldus in mindere mate een vaktechnische belemmering op het moment suprême. Zowel de confrontatie met een getuige vóór het naar binnen gaan³⁸ als de onverwachte confrontatie in de te overvallen ruimte³⁹ is door de feitenrechter als een van de wil van de verdachte onafhankelijke omstandigheid aangemerkt. Volgens Rechtbank Zeeland-West-Brabant is een geslaagd beroep op artikel 46b Sr evenwel niet uitgesloten indien de vrees voor herkenning tot bezinning bij de verdachte leidt.⁴⁰ Een bijzondere subcate-

gorie betreft de situatie waarin de verdachte daadwerkelijk is herkend. Het lijkt in dergelijke gevallen aan te komen op de vraag of het besluit van de verdachte om vervolgens terug te treden moet worden gevonden in crimineel-rationele overwegingen⁴¹ of in een soort medeleven met de mogelijke slachtoffers,⁴² al is het de vraag of uit de schaarse voorhanden rechtspraak harde conclusies mogen worden afgeleid. Voor vrijwilligheid van het terugtreden is niet vereist dat de verdachte wegens zuivere motieven terugtreedt,⁴³ maar wel moet hij (grotendeels) zelfstandig tot bezinning zijn gekomen.⁴⁴ Bij enkele zaken waarin het beroep op vrijwillige terugtred is gehonoreerd, viel ons op dat het *ontbreken* van een 'vaktechnische' beweegreden om terug te treden soms positief voor de verdachte uitpakte.⁴⁵ De redenering lijkt dan te zijn geweest dat het vanuit crimineel-rationeel oogpunt weinig voor de hand lag om de poging af te breken, zodat het wel bezinning moet zijn geweest dat ten grondslag heeft gelegen aan het besluit om terug te treden.

3. Afronding: mogelijk gevaar voor willekeur

De besproken rechtspraak illustreert dat veel aandacht wordt besteed aan de omstandigheden van het geval, waardoor in veel zaken een afgewogen en 'op maat gemaakte' beslissing kon worden gegeven. De ruime beoordelingsmarges die de rechter geniet en het ontbreken van een eenduidig criterium, lijken echter soms wel erg weinig houvast te bieden. Het gevaar voor willekeur ligt dan mogelijk op de loer. Wij volstaan met het noemen van enkele gevallen. De Hoge Raad lijkt een geslaagd beroep op vrijwillige terugtred niet te willen uitsluiten indien de verdachte terugtreedt als gevolg van zuivere overredingskracht van een derde.⁴⁶ De lagere rechtspraak toont zich op dit punt echter verdeeld, waarbij met name de zaken in het oog springen waarin de verdachte op uitdrukkelijk verzoek van een derde zijn poging een ander te wurgen, staakte. Hoewel de casusposities in enkele zaken veel overeenkomsten vertonen, werd het terugtreden de ene keer wel⁴⁷ en de andere keer niet⁴⁸ aangemerkt als een *vrijwillig* besluit van de verdachte. Eenzelfde verdeeldheid lijkt te bestaan met betrekking tot de vraag of de verdachte *tijdig* is teruggetreden van zijn po-

32 Hof Arnhem 9 september 2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BF0267.

33 Zie De Hullu 2012, p. 410; J. R Emmelink, *Mr. D. Hazewinkel-Suringa's Inleiding tot de studie van het Nederlandse Strafrecht*, Deventer: Gouda Quint 1996, p. 407; C. Kelk/F. de Jong, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2013, p. 440.

34 Zie ook Machielse, aant. 3 bij art. 46b Sr in Noyon/Langemeijer/R Emmelink, daarbij verwijzend naar de Duitse jurist Roxin die in dit verband van 'Normen der Verbrechensvernunft' spreekt.

35 Vgl. Hof Arnhem 30 november 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY5964; Rb. Gelderland 6 september 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:2821.

36 Rb. Roermond 4 november 2009, ECLI:NL:RBROE:2009:BK2047. Vgl. HR 27 mei 1975, *NJ* 1975/486 waarin het beroep op vrijwillige terugtred volgens de Hoge Raad terecht is verworpen in de situatie waarin de verdachte *meende* dat hij door het aanraken van een draad een alarm in werking had gesteld.

37 Rb. Zwolle 15 oktober 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BK0709.

38 Rb. Zutphen 28 februari 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BV7205; Rb. Arnhem 8 juni 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BW7903; Rb. Utrecht 10 september 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX9973.

39 Rb. Amsterdam 11 juni 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ8736; Hof 's-Gravenhage 18 december 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY7133. Vgl. Hof 's-Gravenhage 9 november 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU3816 waarin de verdachte zijn poging tot moord staakte nadat een buurman naar binnen kwam, schreeuwde of de verdachte wel goed bij zijn hoofd was en vervolgens hoorbaar de politie belde.

40 Rb. Zeeland-West-Brabant 23 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ8372.

41 Rb. Utrecht 11 juni 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BN0682 (geen vrijwillige terugtred).

42 Rb. 's-Hertogenbosch 16 september 2009, ECLI:NL:RBSHE:2009:BJ7666 (wel vrijwillige terugtred). Vgl. B.M.E. Mallens en M.J. Hornman, 'Vrijwillige terugtred bij poging', *DD* 2010/78, die in dit verband spreken van een bij de daders optredend proces van depersonificatie waardoor slachtoffers meer als object dan als persoon worden gezien, welk proces door de herkenning wordt doorbroken, p. 1247.

43 Ook angst voor een celstraf mag tot inkeer leiden, mits deze angst maar niet (overwegend) wordt veroorzaakt door de omstandigheden waarmee de verdachte wordt geconfronteerd, zoals naderende politie.

44 Mallens/Hornman 2010, p. 1238; De Hullu 2012, p. 409-410.

45 Hof Arnhem 30 november 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY5964; Rb. Utrecht 28 juni 2010, ECLI:NL:RBUTR:2010:BM9439; Rb. Breda 12 juli 2010, ECLI:NL:RBBRE:2010:BN0993. Vgl. Rb. Utrecht 12 maart 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BW3486.

46 HR 22 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ9244.

47 Rb. Noord-Nederland 28 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ9602.

48 Hof 's-Hertogenbosch 24 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2489.

ging het slachtoffer te wurgen.⁴⁹ Voorts is de uitkomst lastig te voorspellen indien de verdachte (nauwelijks) is begonnen met de uitvoering van de overval en vervolgens terugtreedt om redenen die verband lijken te houden met de haalbaarheid van het voltooien van het delict.⁵⁰ Daarnaast worden gedragingen van het beoogde slachtoffer die het terugtreden bevorderen, soms als van binnen⁵¹ en dan weer als van buiten komende omstandigheid⁵² aangemerkt. De verschillende uitkomsten zijn niet altijd te verklaren op basis van de in het vonnis genoemde feiten en overwegingen. Het lijkt veelal een andere waardering van vergelijkbare casusposities te zijn geweest die de rechter tot een ander oordeel heeft gebracht. De ongelijke uitkomsten kunnen met de nodige voorzichtigheid dan ook enigszins arbitrair worden genoemd.

Tot slot. 'Besluitvorming vindt nooit in het luchtledige plaats', aldus Knigge in zijn noot onder HR 15 december 1992, *NJ* 1993/333. Onzes inziens brengt dat niet alleen met zich dat de omstandigheden van het geval telkens relevant zijn bij de beoordeling van vrijwillige terugtred, maar ook dat niet zonder meer dient te worden aangenomen dat ieder obstakel de verdachte heeft gedwongen zijn poging te staken. Als de verdachte door onvoorziene omstandigheden een duwtje in de goede richting krijgt en van zijn voornemen afziet, zouden wij dan ook niet steeds willen spreken van een mislukte poging of een geforceerde wil. Een overweging die erop neerkomt dat de aanwezigheid van mensen in een te overvallen ruimte zonder meer een van buiten komende omstandigheid vormt, komt ons dan ook weinig overtuigend voor.⁵³ De rechter die meent dat het terugtreden niet aan de wil van de verdachte kan worden toegeschreven, zou er goed aan doen zich niet achter deze weinigzeggende maatstaf uit artikel 46b Sr te verschuilen, maar juist aandacht te besteden aan de externe factoren die kennelijk de doorslag hebben gegeven voor de verdachte het delict niet te voltooien.

49 Rb. Overijssel 12 november 2013, ECLI:NL:RBOVE:2013:2686 (wel vrijwillige terugtred); Rb. Noord-Nederland 26 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ2726 (geen vrijwillige terugtred).

50 Rb. Zwolle-Lelystad 12 augustus 2009, ECLI:NL:RBZLY:2009:BJ5741 (wel vrijwillige terugtred nadat de verdachte de toegangsdeur tot de juwelierszaak niet kon vinden en vertrok); Rb. Overijssel 29 april 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:2285 (wel vrijwillige terugtred toen verdachte terugtrad nadat medeverdachte te kennen gaf niet over de balie te kunnen springen); Rb. Zutphen 12 juli 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BN0974 (geen vrijwillige terugtred toen iemand voor het raam bleek te staan, waarna de verdachten wegreden).

51 Hof Arnhem 30 november 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY5964 (terugdeinen door slachtoffer).

52 Rb. Roermond 1 juni 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BQ6881 (tegenstribbelend kind).

53 In die zin Hof 's-Gravenhage 18 december 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY7133.